

Tiyatro Terimleri

Adapte: Yabancı bir eseri yer adları, şahıs adları, deyimleri, gelenek ve görenekleriyle yerli hayata uygulayarak çevirme; uyarlama.

Adaptasyon: Adapte etme, uyarlama.

Aksesuar: Tiyatro sahnesinde kullanılan eşya.

Aksiyon: Roman, hikâye, tiyatro vb. türlerde konuyu genişleten asıl olaylar. Genel anlamıyla hareket.

Aktör: Erkek tiyatro sanatçısı.

Aktrist: Kadın tiyatro sanatçısı.

Bale: Müzik eşliğinde bir çeşit pandomim olarak yapılan dans gösterisi.

Darülbedayi: İstanbul Şehir Tiyatrosunun eski ismi. 1914'te kurulmuştur.

Dekor: Tiyatroda, sahneyi eserin konusuna göre döşeyip hazırlamada kullanılan eşyanın toplu adı.

Üç çeşit dekor vardır: realist dekor, şairane dekor, stilize dekor.

Diksiyon: Tiyatro ve benzeri edebiyat türlerinde dilin müzik karakterini başarı ile yaşatabilme yeteneği. Tiyatro okullarında ders olarak okutulmaktadır.

Diyalog: İki kişi arasında karşılıklı konuşma. Roman, hikâye ve tiyatrodaki kahramanların konuşmaları.

Döşeme: Türk halk edebiyatında "başlangıç" karşılığı kullanılan bir kelime.

Dramatize etmek: Bir olayı, duyguyu, düşünceyi canlandırarak anlatmak; (mec.) bir vak'ayı olduğundan daha acıklı bir şekle sokmak.

Dublör: Tiyatroda ve sinemada bir rolün yedek oyuncusu.

Entrik unsur, Entrika: Roman, hikâye ve tiyatro türlerinde, olayların okuyucuda ya da seyircide merak uyandıracak şekilde birbirine dolanması.

Epizot: Bir hikâyede asıl olaya karışan ikinci derecede önemli bir olay. Bugünkü perde karşılığı.

Fantazi pastoral: Çobanların hayatını fantazilerle süsleyerek anlatan tiyatro çeşidi.

Fars (Farce): Komedinin, sanat yönü az, kaba bir türü. Çok eskiden tiyatrolarda perde arası gösterisiydi, sonra bağımsız oldu.

Fasıl: Bölüm. Tiyatroda perde karşılığı kullanılmıştır. Karagöz oyununda belli bir vak'anın geçtiği bölüm.

Feeri: Masalların tiyatro sahnesinde dramatize edilmesinden doğma, cinlerin perilerin de rol aldığı bir tiyatro türü.

Figüran: Bir oyunun kalabalık sahnelerini doldurmak için kullanılan, bazen birkaç söz söyleyen, çoğu kez de konuşmayan kişidir.

Grotesk: Gülünç, güldürücü.

Jest: Tiyatro sahnesinde, sanatçıların bütün el, kol, ayak ve benzeri beden hareketleri.

Kabare tiyatrosu: Daha çok güncel konuları iğneleyici, taşlayıcı biçimde ele alan skeçlerin oynandığı, monologların, şarkıların ve şiirlerin söylendiği küçük tiyatro.

Kanto: Tanzimat Dönemi'nde Türk sahnesinde azınlık aktristlerce bağlatılan oyunlu ve neşeli şarkılar.

Karakter: Kişileştirme işleminde derinlemesine ele alınan oyun kişisi.

Koro: Eski Yunan tiyatrosunda bir grup erkek ve kadından kurulu şarkıcılar topluluğu. Oynanan eserin konusuna da katılırlar ve eserdeki olaya karşı, toplumun duygu ve düşüncelerini temsil ederlerdi. Flayvanlar, ağaçlar, bulutlar yerine sembol olarak kullanıldıkları da olmuştur.

Kulis: Tiyatroda, sahnenin arkasında bulunan kısım; sahne arkası.

Mimik: Bir duygu veya düşüncenin kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılması.

Mizansen: Bir tiyatro eserinin sahneye konması, sahneye göre düzenlenip uygulanması.

Olay Çevresinde Oluşan Metinler Monolog: Tek kişinin konuşması. Tek kişilik taklitli bir komediya türü. İnsanın içinden kendisiyle konuşması.

Muhavere: Konuşma. Tiyatro, roman, hikâye, fabl, röportaj ve benzeri türlerde kahramanların konuşmaları.

Myster: Dini sevdirmek amacıyla Hristiyanlıkla ilgili olayları konu edinen kilise oyunu.

Opera: Baştan sona bestelenmiş sololu, korolu, orkestralı sahne oyunudur. Ağır bir hüznün havası vardır, olaylar acıklı ve hislidir.

Operet: Sözlerinin müziksiz kısımları müziklerden çok olan tiyatro eserleridir. Halka hitap etmek için yazılır.

Pantomim: Sessiz hareket. Sessiz hareketler, jestler, yüz ifadeleri ve kostümler yoluyla duyguları, düşünceleri, tutkuları anlatmaya yarayan tiyatro çeşidi.

Perde: Tiyatro eserinde bir perdenin açılmasından kapanmasına kadar geçen bölüm.

Piyes: Tiyatro eseri.

Reji: Sahneye koyma ve yönetme işi.

Rejisör: Sinema ve tiyatrodaki, eserin sahneleninceye veya seyirci önüne çıkıncaya kadar geçirdiği her anı yöneten kimse; yönetmen.

Repertuvar: Opera, operet ve tiyatro topluluklarının bir oyun mevsiminde gösterecekleri eserlerin listesi.

Rol: Opera, operet, tiyatro ve benzeri sahne sanatlarında, oyuncuların, eser kişilerini sahnede canlandırmaları.

Rövü (revü): Tiyatrodaki, eserden önce gösterilen müzikli ve danslı oyun.

Sahne: Tiyatro. Tiyatro sahnesi. Tiyatro eserinde bir perdelik bölümün, dekor bakımından değişik olan küçük kısımları. Bir perdelik bölüm içinde, kişilerin girip çıkmasıyla değişen topluluk, meclis. Yapılarına göre tiyatro sahneleri şunlardır: sabit sahne, döner sahne, asansörlü sahne.

Senaryo: Tiyatrodaki yazılı metin. Sinemada filmin konusunun yazılı şekli.

Süflör: Tiyatrodaki, kuliste durarak oyunculara sözlerini fısıltıyla söyleyip hatırlatan yardımcı.

Skeç: Beş altı dakikaya sığdırılan kısa müzikli oyunlardır.

Tablo: Tiyatro eserlerinde, perdeden daha küçük bölümlerin her biri. Bir perde çeşitli tablolara bölünmüş olabilir.

Takım: Orta oyununda kişiler, rol alan bütün sanatçılar.

Temaşa: Tiyatro.

Temsil: Bir tiyatro eserinin oynanması.

Tirat: Sahnede kişilerin birbirlerine karşı söyledikleri uzun sözler.

Tirajik: Korku, sıkıntı, şiddetli heyecan veren veya korkunç, kötü, sonu ölümle neticelenen.

Trajikomik: Hem acı, hem gülünç olayların anlatıldığı tiyatro. Olaylar gülünç ama olay kahramanları acınacak hâlde verilir.

Tuluat: Tiyatro türlerinden biri. Sanatçılar, oynadıkları eserin konusuna bağlıdırlar ama oyundaki sözleri içlerinden geldiği gibi söylerler. Yazılı esere uymak mecburiyetleri yoktur. Perdeli orta oyunu da denir.

Üç birlik kuralı: Tragedyada uyulması gerekli üç temel kural. Bu kurallar şunlardır:
Zaman birliği (vak'ının en çok 24 saat içinde geçmesi),
Yer birliği (vak'ının aynı yerde geçmesi),
Vak'a birliği (eserin bir tek ana vak'a çevresinde gelişmesi).

Vodvil: Bir çeşit komedi. Türkülü tiyatro. Opera-komik bundan türemiştir. Entrika, kaba-saba şakaları bulunan, söz oyunlarına ve yanlış anlamalara büyük yer ayıran, metinden çok irticalen söylemeye önem veren komedi türü anlamına gelmektedir.